

R

EL REPORTATGE

Història de dos germans i un llibre

IGNACIO OROVIO
Barcelona

En Genís entra commocionat a l'estudi del seu germà Bernat. En Bernat ha mort fa poc, i no només en Genís està commocionat, també ho està la comunitat cultural barcelonina sencera, perquè en Bernat és un escriptor, il·lustrador i crític que s'ha guanyat, amb la seva obra i el seu tarannà, el respecte i l'estima d'un món –el *mundillo*–, que amb freqüència fa honor al diminutiu; al món cultural, les punyalades són freqüents i alguns egos es feren sols, i d'altres, no; però, al *mundillo*, tothom estima en Bernat, que el 20 de juny del 2021, en ple èxit per la seva recent publicació *El cap als núvols*, es lleva la vida. Cap suïcid no és comprensible, tampoc el d'en Bernat.

Per això el seu germà Genís entra temorós a l'estudi, caldrà posar ordre enmig del dolor, tot i el dolor, contra el dolor. El primer que li crida l'atenció és un dibuix,

47 anys quan se'n va anar, i una obra concisa –el perfeccionisme roba temps– i original i valent a un temps: ha fet literatura juvenil amb la introducció de personatges LGTBI. També va exposar les seves il·lustracions.

Al setè calaix, en Genís hi descobreix uns retrats que no més ha vist una vegada, instants abans: els dels dos nens de la pareta. També hi ha dibuixos d'una cabana en una platja, un mar en blanc i negre, una porta, una cova a la muntanya, el suposat Mowgli amb alguns animals... “en Bernat, què no sabiem de la teva obra?”, es pregunta en Genís.

Una obra inacabada, això és el que no sabien.

L'obra inacabada surt dilluns a la venda, acabada per una altra mà Cormand: la d'en Martí.

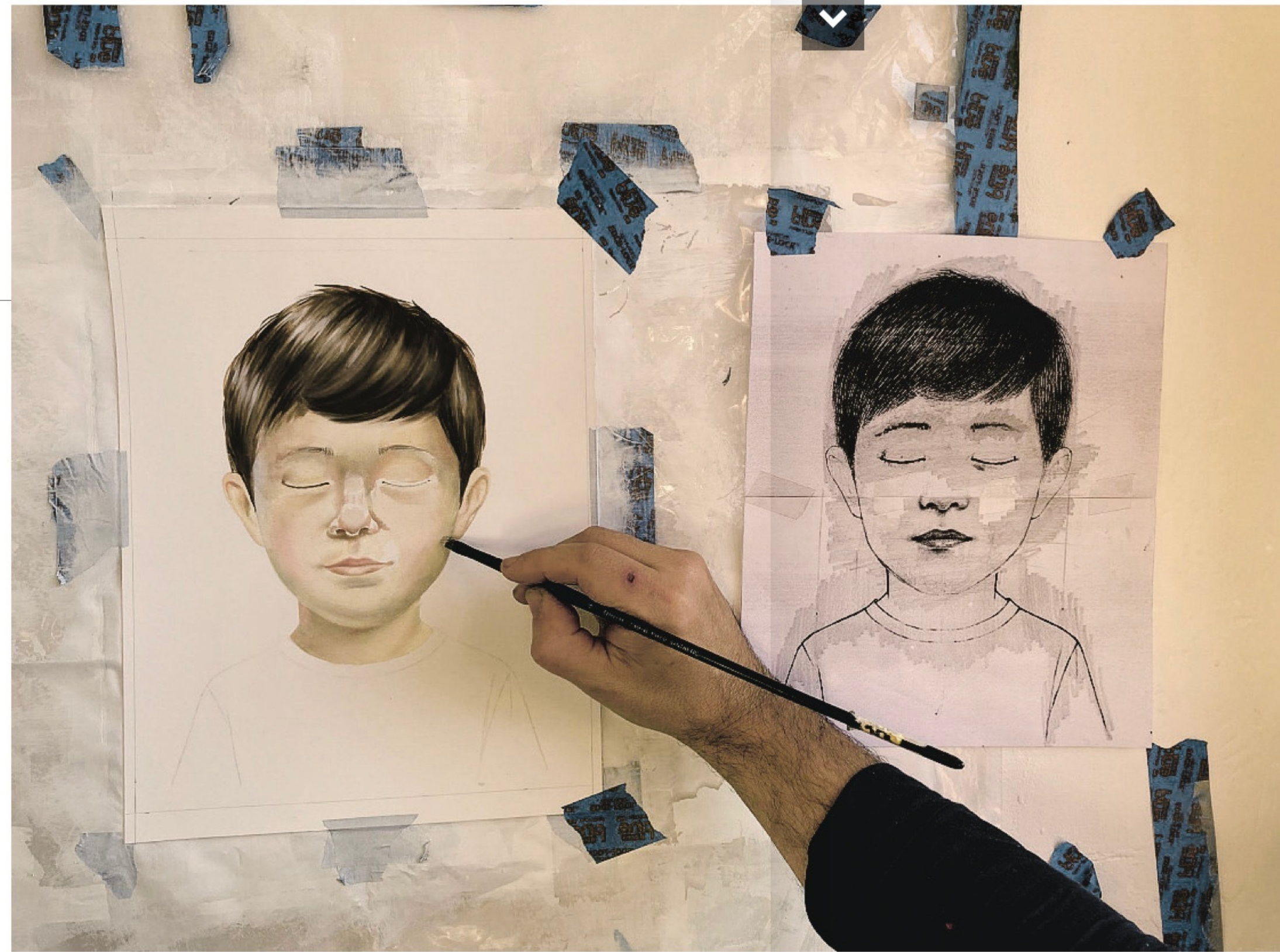
Un artista amb obra al MoMA, al Dallas Museum of Art, a The Alfond Collection of Contemporary Art at Rollins College, a Florida, a la col·lecció de Caja Madrid i a la de les fundacions de La Caixa o Vila Casas, per esmen-

tar-ne algunes de les més rellevants. En Martí, des del 2002, viu a Nova York. Un artista fabulós, que un dia va optar per l'art contemporani i que ara ha tornat, en homenatge al germà, tot i que sigui puntualment, a la il·lustració del seu començament.

L'obra es diu *Lluny*, la publica –com d'altres de en Bernat–

l'editorial Abuenpaso, i explica la història d'un nen, n'Eloi, a qui no li agrada el món en què viu, perquè hi ha massa soroll, massa pressa, massa residus. Decideix tocar el dos al bosc amb el seu gos, Simó, on topirà amb el seu alter ego salvatge, de somriure i cabells llargs, i que no es diu Mowgli.

Però, ara som a l'estudi d'en Bernat, on en Genís intueix que, si hi ha esbossos d'il·lustracions d'una obra inèdita, hi haurà un text. El troba, i troba un complet *storyboard* al seu ordinador, i descobreix que està molt més armat del que sembla. Tal com en Genís, que és periodista, explica en un opuscle que apareix inserit

GENÍS CORMAND

Bernat Cormand va plasmar a les seves obres, de gènere juvenil, la realitat del moviment LGTBI

és a dir, dos, de dos nens. Un que sembla que és Mowgli, que somriu, i l'altre, de cabell curt i polit, que no somriu, però en això no hi ha cap premonició psicològica.

El que hi ha és un llibre inacabat, en Genís ho intueix, i ho certificarà aviat.

En Bernat guarda en una calaixera d'arquitecte, regal de la seva mare –la il·lustradora Fina Rifà–, en impecable ordre, tota la seva obra. En Genís va obrir calaixos i reconeixent originals d'unes quantes de les il·lustracions que han estat publicades a mitja dotzena de llibres; en Bernat tenia

MARIA DIAS

Units per l'art. A l'esquerra, retrat d'en Bernat; a la dreta, en Martí a l'estudi familiar a Osona.

GENÍS CORMAND

al nou llibre i en què s'explica la història del descobriment, “l'*storyboard* és revelador, l'autèntic full de ruta de tot el llibre que en Bernat tenia al cap. Hi ha traçat tot l'àlbum pàgina per pàgina. Quaranta. Així és com volia que quedés. El resultat final. Quines il·lustracions, a quin lloc, quines mides. Comparem les il·lustraci-

o de la seva disposició. En Genís, en Martí, el quart germà, en Bru, i Fina Rifà desitjaven que es publicés el material descobert, talment. Però, no hi ha un llibre. “Hi havia un material meravellós, amb una reflexió sobre la llunyania, molt conceptual, però no era un llibre”, detalla l'editora.

Fins que en Martí decideix tí-

Als meus pares els ensenyava els originals acabats. La meua mare ha estat una espectadora crítica i exigent de tot el procés. Quan va veure el llibre es va emocionar. Pensa que és una obra diferent. Se sent trista i molt alegre alhora”.

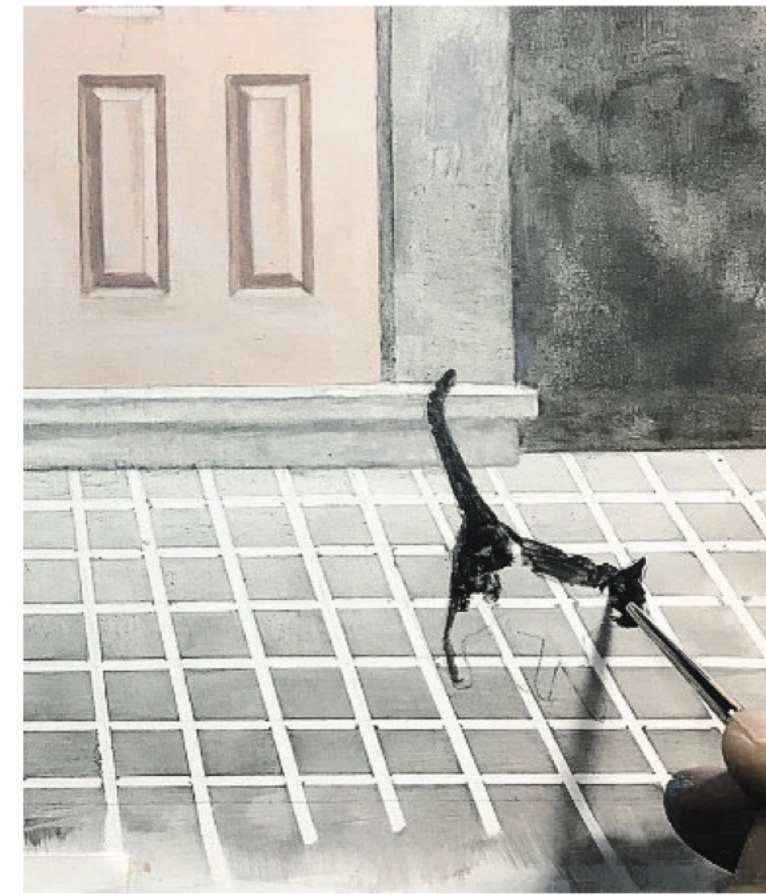
En Bernat i en Martí compartien sovint dubtes, i s'aconsellaven

mútuament, i en Martí sabia del projecte de *Lluny*. “Jo no he deixat de ser mai jo, però he procurat que el llibre tingués l'ànima del meu germà. Alguns animals per protegir-se es mimetitzen amb la forma de les fulles d'un arbre sense perdre la seva identitat. Hi ha moments en què he acuat així i he mimetitzat el dibuix

Abuenpaso publica l'obra inèdita de l'il·lustrador Bernat Cormand, que es va llevar la vida el 2021, enllestida pel seu germà, el pintor Martí Cormand

Il·lustrat a l'oli. La mà de Martí sobre dos dels retrats del

llibre, que reflexiona sobre la idea de la llunyania.

GENÍS CORMAND

d'en Bernat, i en d'altres, m'hi allunyo més. El repte ha estat que tot tingués sentit estètic”.

En un dels esbossos que va deixar en Bernat, una fletxa que surt del rostre del nostre Mowgli dubta: “Ulls més grans?”.

“Hem estat conversant i reflexionant sobre el llibre –diu el pintor–, com si forméssim part d'una mateixa realitat. Em passa pel cap la novel·la de Juan Rulfo *Pedro Páramo*, on la frontera entre vius i morts és incerta”.

Ha estat un procés il·lusionant, dur...? “L'oportunitat que he tingut a les mans és un tresor, un regal que ens va deixar en Bernat. També vaig sentir la pressió i la inquietud de no fallar, d'estar a l'altura de tot el que ha passat. Durant el procés vaig tenir poques sensacions: en una escalada sense corda no pots girar el cap per mirar el paisatge”.

Eugènia Broggi va ser l'editora (amb *L'Altra Tribu*) d'*El cap als núvols*, però va ser també una gran amiga, des dels anys a la facultat de filologia. “En una presentació pública va explicar que jo vaig ser la primera persona a qui li va explicar que era gai, i quan escrivia aquest llibre jo li deia que hi faltava drama, que una història d'amor entre dos nois no podia ser així: i em va donar una llança, perquè opinava que volia fer un llibre en què per fi ningú no sortís de l'armari, que tot això fos absolutament normal”. El llibre estava sent un èxit.

En bona mesura, *Lluny* havia quedat ajornat per l'escriptura d'*El cap als núvols*, amb la que va guanyar una beca Montserrat Roig.

Diego Moreno, editor de Nór-

Martí Cormand, amb obra al MoMA, entre altres grans institucions, acaba l'obra del seu germà

ons acabades i els esbossos amb l'*storyboard* i en falten unes quantes, bastantes. Els germans ens entusiasmem amb la idea d'animar l'editora a publicar el llibre tal com el va deixar en Bernat: els originals acabats, els esbossos que complementen els originals i el text. Però, hi falten dibuixos”. N'hi havia tot just 5, dels 38 plantejats.

Dies després, l'editora d'Abuenpaso, Arianna Squilloni, contacta amb ells mitjançant d'Instagram. Els explica això que intueixen, que existeix un llibre inèdit, massa incomplet, i es posa

'Lluny' planteja la fugida d'un nen al món idealitzat de la natura, lluny de sorolls i residus

rar-se a la paleta, i en una tardor i hivern frenètics, en part a la casa familiar d'Osona, en part al seu estudi de Brooklyn, pinta gairebé quaranta olis, que són Martí Cormand i que són una mica Bernat Cormand.

A Osona “em vaig tancar a l'estudi de la casa pairal dels meus pares, i vaig pintar hores i hores els primers originals. No deixava que ningú m'interrompés. Només els meus dos germans, per veure com anava. De fet, pràcticament no hi ha cap foto d'aquests moments. Només alguna de robada del meu germà.

Ordre. L'estudi d'en Bernat, amb la calaixera on desava els seus projectes acabats i de futur.

GENÍS CORMAND

A 'El cap als núvols' dos nens s'estimen, sense drama; no volia sortides de l'armari: volia que això fos normal

dica, va publicar una edició de *Viatges i flors*, de Mercè Rodoreda, il·lustrada per Bernat Cormand. “Com il·lustres, ets, crec, i en Bernat era amable, delicat, acurat: així dibuixava i així era”, recorda.

“Era molt precís, controlava molt el que feia i com ho feia. I a *Lluny* hi ha algunes de les seves passions, com l'os, un animal que sempre hi apareix”, exposa Squilloni. “Li vaig dir que no era realista que una llebre i un os fossin amics, i em va dir que al bosc de la ment tot era realista i tot era possible”.